

Al pati
dels Lleons.

Impressions de Granada

per Jean Serra

0.—

El nom de Granada va suscitar-me, durant algun temps, exotismes i faules. Sobretot per mor de les contances d'un vesí meu, immigrant d'aquelles terres; contances segurament exagerades i embellides, perquè anaven dirigides a un xitxarelló com era jo als meus onze anys. No podia encabir-me a la testa que existís gent (a la nostra societat moderna) vivint en coves. És clar que m'ho anaren explicant i, a poc a poc, vaig imaginar-me tots els confortos imprescindibles a l'interior de la terra o de la roca; al capdall, a sa Peña, el barri mariner de la nostra ciutat, hi ha moments en què la confusió és possible.

Més tard, Granada tornaria a esperonar la meua fantasia quan, tot estudiant Història de l'Art a l'Escola d'Arts i Oficis d'Eivissa, em semblava endevinar cert entusiasme a les explicacions del meu professor davant les diapositives de l'Alhambra.

Granada, després, seria Federico García Lorca. El seu món d'imatges acolorides, enlluernadores i sensuals. Els seus romanços, les seues cançons, el seu teatre. La seua mort absurda en una hora tràgica de la història espanyola...

1.—

Poc després d'enlairar-nos de l'aeroport de Mallorca, veim a la nostra esquerra, una llenca de terra: és Eivissa, minúscula des de la nostra altitud, prolongant-se cap al sud amb la finíssima i entranyable Formentera.

L'avió fa escala a l'aeroport de Manisses. El dia, sense núvols, permet una visió esplèndida de l'Albufera.

Des de València a Granada, el vol és igualment tranquil. Anàvem paral·lels a la costa, però sobre la península. A la nostra esquerra veim la mar, encalmada i brillant sota el sol de la tarda.

Quan l'hostessa de l'aire avisa que estam a punt d'aterrar a l'aeroport de Granada, apareixen uns cims nevats: Sierra Nevada.

La terminal granadina és petitona. Hi ha gent esperant familiars i amics. Nosaltres esperam una estona l'equipatge i de seguida pujam a un autobús que ens conduirà al centre de Granada. El cel, ací, és claríssim (com que no veim la mar, miram cap amunt). La lluminositat és intensa i clara.

Tot el que albiram és gairebé una plana voltada de mun-

tanyes. Segons circulam, Sierra Nevada queda ara a la nostra dreta, cap a migjorn, cap a la mar. És un espectacle impressionant: els cims nevats semblen flotar en l'espai.

La carretera és flanquejada, durant un tret, per uns arbustos bellíssims, farcits de fruits rodons (com savinons), del color de les bombones de gas, que me'n recorden uns altres de semblants que hi havia a Frais Vallon, on vaig néixer. A les vores de la carretera, també, hi ha dones venent xirimoies, que exposen col·locades dins caixes de fusta.

Quan entrem a la ciutat, l'autobús disminueix la velocitat. Miram els rètols, els comerços, els edificis, la gent... Hi ha pintades pertot arreu, que manifesten inquietuds de tota casta.

2.—

A la volta celest no es veu cap núvol. L'informatiu radiofònic avisa que el matí és fresquet i, efectivament, quan eixim de l'hotel, sentim a la cara i a les mans la fredor anunciada. Decidim conèixer l'Alhambra i travessam la ciutat a peu: plaça dels Reis Catòlics, Plaza Nueva...

L'Alhambra (i el Generalife) és situada al cim d'un turó, a 1.000 m. sobre el nivell del mar —340 més elevat que Granada ciutat—. La pujada és un passeig, però no hi estam avesats i ens cansam. Dóna entrada al recinte un arc anomenat Puerta de las Granadas, a continuació del qual hi ha un bosc obac i humit. Voreja la falda del puig el riu Darro (o Dauro, antigament, perquè s'hi trobaven partícules d'or). La primera cosa que ens sobta és el mormoll de l'aigua, que ens acompanyarà durant tot el recorregut.

La visita al món àrab la iniciam pel Generalife, on hi condueix un accés vorejat per xiprers, l'arbre de jardí més important a Granada, una ubicació que contrasta amb la tradicional imatge de cementeri que en tenim. Xiprers, aquí, altíssims, que semblen voler aconseguir el cel amb un afany de joia.

Després trobam jardins amb multitud de varietats botàniques, formant laberints. El sòl és empedrat, amb dibuixos circulars... Cada pati té els seus arbres —algun taronger— i els seus rosers i, sobretot, el seu brollador enmig d'un estany circular o rectangular, amb peixos de colors en el seu interior.

L'aigua té una presència important, fa companyia, convida a la reflexió; sens dubte els àrabs li atribuïen qualitats espirituals i, en certa manera, l'adoraven. La intimitat dels patis i aquests jardins, amb miradors sobre la ciutat i una panoràmica vastíssima, ben posicionats respecte del sol, obliguen a pensar en la civilització aràbiga i el seu refinament... Aquest art sensual, de formes ondulants, aquest amor a la intimitat, per força havien de perdre les guerres davant l'elementalitat castellana...

L'Alhambra ratifica les primeres impressions. Els mosaics de les parets, la decoració dels arcs i els sostres, l'estilització de les columnes, la bellesa senzilla dels jardins i patis interiors, palesen un poble culte, eminentment artístic, que estima els petits plaers, que cultiva les relacions humanes tot creant espais perfectes... Els patis de l'Alhambra conviden a la vida interior, a la conversació plàcida, a la lectura i a la concentració. Són concebuts per al desenvolupament dels goigs espirituals.

Sabien viure, aquells moros. Gairebé des de qualsevol punt del Generalife o l'Alhambra es veu, a través de balconades, una panoràmica esplèndida, amb les munta-

nyes al fons, els imponents cims de Sierra Nevada, o la ciutat, amb l'Albaicín, l'antiga Elvira, separada pel riu Darro del turó on descansa el palau.

2.1.—

A l'hora de dinar, baixam al centre de la ciutat en un taxi. Cercam un restaurant que ens han recomanat. Prop de la Catedral, ens assalten tres dones, amb clavells vermells i grocs, els en comprem un, però no es conformen amb aquest gest i, ni sí ni no, volen llegir-nos les mans; aleshores comença un forceig entre elles i nosaltres, que acaba amb una negativa violenta per part nostra.

Després d'aquest incident, trobam de seguida el restaurant Alcaicería, en un marc de ressonàncies històriques. El seu interior és confortable i acollidor, amb poquíssimes taules ocupades. En un racó, asseguts, dos homes majors fan sonar sengles guitarres. L'atmosfera és romàntica, enyorosa —la música ens acosta als records—. Dinam relaxats, amb goig dels aliments.

Després de passar per les taules per recollir la voluntat, els guitarristes marxaran cap a un altre restaurant: «No tienen paga ninguna —ens diu un cambrer—; viven de las propinas que recogen».

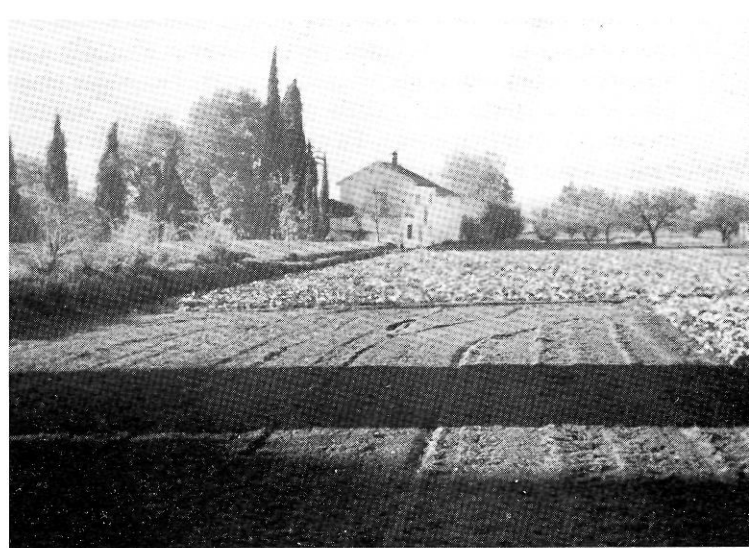
2.2.—

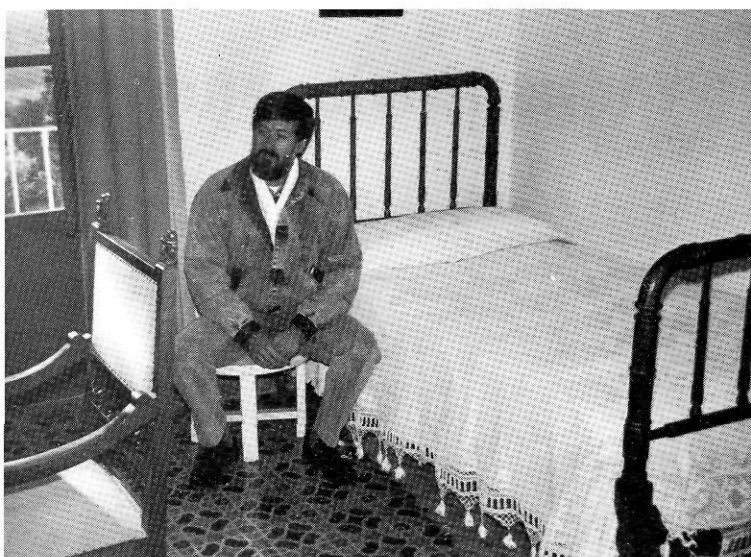
Visitam, a la tarda, la Huerta de San Vicente, no gaire lluny del nostre hotel. Fa no sé què anar a un dels escenaris vitals de Federico García Lorca. Ens atén un jove, fill dels actuals cuidadors de la finca. La casa, de dues plantes, és senzilla, conserva alguns mobles; en una estança hi ha un retrat del poeta i en una altra un retrat d'una de les germanes. Pujam al pis superior, el dels dormitoris, per una escala elegant. Entram al dormitori-escriptori de Federico. Què és el que ens impressiona? No ho sabríem dir. Potser tot és mental, literatura. Obrim de pinte en ampla el balcó, i recordam el bell poema:

DESPEDIDA

*Si muero,
dejad el balcón abierto.*

La Huerta de San Vicente.

El dormitori-escriptori del poeta.

*El niño come naranjas.
(Desde mi balcón lo veo.)*

*El segador siega el trigo.
(Desde mi balcón lo siento.)*

*¡Si muero,
dejad el balcón abierto!*

3.—

Caminam per l'Albaicín, l'antiga ciutat mora, que ofereix infinites possibilitats plàstiques. Hi pujam per carrers encimbellats —que recorden Dalt Vila—, amb cases humils, però ben cuidades: abunden els jardinetes, els patis, els cossiets amb plantes i flors.

Avui hi ha mercat a la Plaza Larga, part darrera de l'església de San Nicolás. «Seis lechugas por veinte duritos», canta un home jove. Des de davant la mateixa església, la panoràmica és enlluernadora: cels blaus, claríssims, llum a les façanes de les cases i de les esglésies. Davant nosaltres, cap a migjorn, l'Alhambra i l'Alcassaba, i, més enllà, Sierra Nevada, brillant sota els raigs del sol, que ací té una presència llarga i duradora.

Als patis-jardins els diuen «cármenes», de l'àrab «karm», que vol dir vinya. Actualment hi sol haver alguna parra, que impedeix la visió des de l'exterior, però també hi ha magraners i tarongers.

Als dies laborables l'activitat és notable; hi ha vivor als carrers i a les places —potser el sol hi ajuda—. Grups d'ancians xerren d'empeus a les voravies, escalfant-se.

A la plaça Bib-Rambla, no gaire lluny de la catedral, on el solet de migdia s'agraeix, un grup musical dels Andes del Perú aporta la nota pintoresca i alegre; entorn d'ells la gent forma un cercle interessat, des d'on surt alguna moneda.

A la Puerta Real, el Gran Café —dels anys vint?, dels anys trenta?— ofereix un ambient d'allò més variat: joves i vells, parelles i turistes, s'hi asseuen a prendre quelcom de calent, mentre els assalten venedors de mocadors de paper, venedors de cigarretes, venedors de bolígrafs... L'ofici d'enllustrador és vigent en un noi que em

demana, amb insistència inútil, que el deixi embetumar-me les sabates.

4.—

Tornam, a primera hora del matí, a la Huerta de San Vicente. Fa fresqueta, però el dia continua sense destorbs, amb un cel netíssim. Feim algunes fotografies de l'exterior de la casa. A dins hi trobam visitants, una dona i un home jove; els guia el pare del jovenet que ens va atendre el primer dia. No posa cap obstacle al nostre desig de fotografiar l'habitació de Federico. Ell ens assabenta que l'Ajuntament de Granada vol arreglar la casa i que ha comprat 200.000 metres de terreny al seu voltant per fer-hi un parc a la memòria del poeta.

A continuació volem visitar Víznar. Ja ens havíem «informat». Entre Víznar i Alfacar hi han construït, fa poc, el Parque Federico García Lorca. Ningú no ens ha sabut dir, però, si era o no obert al públic. El jove que ens va atendre a la Huerta de San Vicente, va insinuar-nos que hi havia hagut problemes: «Había gente que hacía destrozos, que arrancaba placas...»

A l'Oficina d'Informació Municipal ens facilitaren el número de telèfon de l'Ajuntament de Granada, on ens han dit, aquest matí, que havíem de trucar a l'Ajuntament de Víznar, que ens ha remès a l'Ajuntament d'Alfacar. Aquí ens diuen que el parc encara depèn de la Diputació i que no els havien donat les claus. A la Diputació ens han donat un altre telèfon, des d'on, finalment, diuen que sí, que el parc és obert.

Després d'aquesta mininovella políciaca, llogam un taxi. El xofer resulta ser un home jove, xerraire, amb qui conversam sobre el clima, el turisme i l'agricultura. Feim el recorregut Granada-Alfacar, i, finalment, en un paratge muntuos, solitari, apareix ran de la carretera una petita escalinata, una entrada enreixada, el Parque Federico García Lorca. Evidentment, tancat. No ens sorprenem. De fet, confirma la sensació que el tema Federico García Lorca és un tema delicat a Granada.

El taxista, per a la nostra informació, diu que aquell no és el lloc on assassinaren el poeta, que ell ha portat gent a un altre indret, a uns tres-cents metres més enllà, en direcció a Víznar. Hi anam. Efectivament, no gaire lluny del parc, reconeixem un paratge agrest, barrancós, que s'assembla al de les fotografies publicades per Ian Gibson, i que bé podria ser la tomba de Federico García Lorca.

5.— Òrgiva. Las Alpujarras.

La muntanya limita la visió, subjecta i condiciona la mirada a un territori concentrat; però alhora té el seu somieig, sobretot si compta amb un aliat tan suggeridor com el cel clar i llarg de la província de Granada.

Som a Òrgiva, en una vall marinera, voltada de muntanyes, a l'inici de l'Alpujarra. Reflexionam sobre el condicionament de la geografia en l'esperit de l'home. Per a nosaltres no hi ha res tan alliberador com la mar i el seu horitzó sense límits; el nostre ésser entra en col·lisió amb la muntanya, i cerca la manera de fugir més enllà, i la via és el cel, aquest cel inacabable i fascinator.

JEAN SERRA
Novembre de 1987.